

Предраг Бјелошевић

СКЛАД ФОРМЕ И СМИСЛА

Ранко Павловић: *Монашки сонети*,
Арт Принт, Бања Лука, 2011.

Једном приликом, прије више од три деценије пјесник Брана Петровић је у Бањој Луци, на питање како се пише пјесма, одговорио: Од првог слова. Тако је слично и са писањем књиге, мада се наслов, са којим се читалац прво сусреће, често одређује на крају, ипак је управо он најбоља одредница за лакше схватање њеног садржаја. Али, кад се нађемо пред лијепим лицем књиге која се зове *Монашки сонети*, истакнутог бањалучког књижевника Ранка Павловића, у први мах помислићемо да је ријеч о збирци сонета самих монаха, или о могућој књизи њихових непознатих поетских записа, записа посвећеника вјери и људском духу. Али, након само неколико прочитаних сонета схватићемо да је ријеч о храбром покушају пјесника да проникне у било монашког живота и да из њега и његових животних искушеничких ситуација извуче поуку, и за нас саме, можда будуће посвећенике у некој области духовног живота.

У књижевној критици, као и у народу, увријежило се да се за онога који је прави предани пјесник, да се каже, „он је посвећеник језику”, дакле, монах језика, неко ко свој виши животни смисао види у поетском истраживању неисцрпног рудника језика. Такав епитет монаха-пјесника, условно речено, није могуће досегнути без дугогодишње посвећености поезији, а таква посвећеност је немогућа без вјере у моћ спознаје путем језичке духовне преокупације која, као и монашка, почива на тананој нити смисла дошапнутог од самог створитеља. И монах и пјесник, свако на свој начин,

вјерују у откровење бољег свијета који се гради у себи, изнутра, а не кроз материјално, извана. Отуд стално преиспитивање себе самога.

Један то чини уз молитву или медитирајући, у тишини својих мисли које понекад не остану записане ни на „пустињском пијеску”, а други, уз својеврсно понирање у себе, обраћање Ријечи, јединој истинској богињи, бдијућ над бјелином папира, ишчекујући чудо, суштину, до које се долази, рекао би Рембо, само уз „растројство свих чула”, а након ког остају поетски облаци смисла, питак или горак запис свијен у одежду слике и звука који ће, можда, и ономе што чита бити могуће надахнуће, полазни импулс, за сличан покушај спознаје животног смисла.

Пјесник Ранко Павловић у најновијој књизи *Монашки сонети*, на начин својствен традиционалној сонетној форми, карактеристичној по строгим метричким правилима, у двадесет пјесама испјеваних у осмерцу, деветерцу, десетерцу и дваснаестерцу, пјева *вјековну тему*, како примјећује један од рецензента, и сам пјесник, Ђорђо Сладоје, *о божјој присућности у свему – великом и важном, али и у малом, слабом и споредном. У тишини и у мрави, у иричесној каји, влаши шраве, зрну и слову...* или, како би Павловић рекао у стиху, *себе шражи у Божјој речи*. Сваком пјеснику познато је колико је тешко писати стихове на задату тему, а да то пјевање досегне више умјетничке сфере. За то је неопходна дисциплина духа, зрелост, аналитичност и свеобухватност тематског задатка, што Павловић на најбољи начин у сонетима суверено демонстрира.

Већ у првом сонету под називом, „Монахов грех”, наићи ћемо на стихове који увјеравају да пјесник својој заданој теми прилази са много пажње, пјевајући одмјерено, бираним сликовитим пјесничким ријечима које на суптилан начин говоре о монашком гријеху. А какав је то гријех? У чему се огледа? Гдје га Павловић лоцира и именује? Монашки гријех почињен у самој помисли или чак примисли! Гријех који нема конкретног чина оствареног у радњи. Помисао, монаха из пјесме, да убере диван *обожен цвијет*, исти час бива заустављена пред корективном мишљу другог Ја. Да ли је то чин себичности? Можда је тај цвијет потребнији неком другом. Или, с којим правом га бере? И он је од Господа. И има права на живот. Смисао његовог постојања је да лијечи, са једне стране својом љепотом, а са друге стварним посједујућим медикаментом... Отуд осјећај монаха, да би и браће једног предивног цвијета могао бити гријех, посебно, ако његову брижност прокоментаришемо на први, приземан, посве људски начин, и видимо у овој широкој животној метафори само прелијепу младу жену.

*Угледах цвети обожен / и пожелех га за се; само молитва може / од
греха да ме спасе // Цветац је лек за тело, / мелем љиљичкој души, / па
зар што Божје дело / себичности да разруши? Праштај! У помрчини /
смртни грех ја починих.*

Павловићеви сонети исписани су тако да се напосто сливају у душу читаоца са свим својим нектаром наизгледне једноставности, али једноставности која плијени, не само складом и милозвучношћу бира-них ријечи, већ и својим дискретним порукама. Управо та чињеница знаће Павловићевог развојног списатељског пута пријатно изненађује јер ријетки су писци који након књижевне афирмације остварене књигама прозе, причама и пјесмама за дјецу, есејима, драмама и игра-казима за дјечији театар, радио-драмама, тако успјешно пређу у до-мен поезије, а да тај изазов не попушта већ интензивно траје посљедње двије деценије. Из тог и таквог пјесничког напора настала је, и не може да се не помене Павловићева изванредна књига поезије, *Срж*, ви-соко оцјењена од стране српске књижевне критике, а која је, сигуран сам у то, најбоља Павловићева пјесничка збирка, што потврђују у њој пјесме антологијских вриједности.

Након дугогодишњег искуства писања поезије у слободном стиху, Павловић нам се, ево, представља књигом сонета у којој му због врхун-ског владања формом могу позавидјети многи пјесници који искључи-во пишу стихове у традиционалној везаној пјесничкој форми. У свих двадесет сонета посвећених животу монаха, пјесник Павловић, пјева лирски надахнуто, сликовито, сјетно и са запитаношћу, већ према на-словом одређеној теми пјесме, као што су: „Монах тражи лековиту тра-ву”, „Монахов грех”, „Монах и Богомајка”, „Ноћна молитва”, „Разговар са сенком”, „Монах слуша птицу”, „Монах храни птице”, „Монах и Мо-нахиња”, „Преписивачи”, „У пољу зреле пшенице”, „На згаришту мана-стирске цркве” итд. Сви сонети су, што је такође новина у Павловиће-вом пјевању, испјевани на екавској варијанти српског језика. Може се претпоставити да је разлог пјевања екавицом, краћи слог и могућност садржајнијег стиха, чему неријетко прибјегавају пјесници, а посебно преводиоци кад су у питању преводи метричке поезије.

Оно што даје посебну драж књизи *Монашки сонети* јесу изванред-не илустрације које је начинио за ову књигу сликар Зоран Сувајац Зо-граф, служећи се туш или гваш техником. Илустрације на најбољи ликовни начин осликавају амбијент о ком се пјева, сугеришу стање и запитаност лирског јунака пред спознајом гријеха, онога о ком се, или из чије душе се, пјева. Овај својеврстан поетско-сликарски диптих сво-јом успјешношћу асоцира ме на давну изложбу пјесама и илустраци-

ја на пјесме, пјесника Оскара Давича и сликара Еде Муртића, далеких седамдесетих година.

Књига пјесама *Монашки сонети* пјесника Ранка Павловића наћи ће, увјерен сам у то, своје радосне читаоце и заслужено мјесто у српској поезији.